باس شۇجيدىڭ كوكەيندەگى جاڭا داۋىردەگى جاقسى جاستار

(1) مۇراتتى جاستار بولايىق

قىزىل قايىق جەلمەن تەربەلىپ جولعا شىقتى. 1921 ـ جىلى جاز، جىجياڭنىڭ جياشىڭندەگى نانحۇ كولى، ولاردىڭ ۋون بويىنان مويماستىق، جانارلاردىنان باتلىدىق مەن مۇندالاپ تۇر.

جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسىنىڭ قۇرىلعاندىعى جاريالاندى، ول بەينە نايزاعايداي ۋتۇن قاراڭعىلىعىن ۋتىپ ۋتىپ، قارا تۇنەك جامىلعان كونە جۇڭگوعا ۋمىتتىك شۇعىلاسىن شاشتى. 1 ـ قۇرىلتاي ۋاكىلدەرىنىڭ ورتاشا جاسى 28 جاس، ءدال ماۋ زىدۇڭنىڭ سول كەزدەگى جاسى ەدى.

2021 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى، بەيجيڭ تيان ـ انمەن الاڭىندا قىزىل تۇلار تەڭىزدەي تولقىپ، گۇلدەر جايقالىپ تۇردى.

جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسىنىڭ 100 جىلدىق مەرەيتويىندا جاستار مەن ورەندەردىڭ ۇاكىلدەرى جارقىراعان وداق گەربىن، نارت قىزىل گالستۇك تاعىپ، "پارتيا الاڭسىز بولسىن، مەملەكەتتى قۇدىرەتتەندىرۋدە مەن بارمىن" دەگەن اسقاق سەرت بەردى. باس شۇجي شي جينپيڭ تەبىرەنە: "بۇل جاڭا داۋىردەگى جۇڭگو جاستارى مەن ورەندەرىندە بولۋعا ءتيىستى بەينە"، ـ دەدى.

ۇزاق بولاشاقتىڭ ۇلى دستەرگە بەكنۇدە جاستاردىڭ قامىن كوبىرەك جەۋ كەرەك. "جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى قاشاندا جاستىق قاسيەتىن ساقتايتىن پارتيا، جاستاردىڭ سەنىم ارتۋى مەن ىلەسۋىنە ماڭگى تاتيتىن پارتيا".

باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ كوكەيندە جاستىق شاقتىڭ كۇشى، جاستىق شاقتىڭ تولقۇى، جاستىق شاقتىڭ جاسامپازدىعى باستان ـ ايىق جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ەرلىكپەن العا باسۋىن، دۇنيە جۇزىندەگى ۇلتتار قاتارىندا ەڭسە كوتەرۋىن ىلگەرىلەتەتىن تەلەگەي كۇش!

بالا كەزدەن ەسەيگەنگە دەيىن سانسىز ساباق وقىدى. مۇنىڭ ىشىندە ءبىر ساباق اۋىمىننان كەلگەن حۋاجۇڭ ءىلىم ـ تەحنيكا داشۋەسىنىڭ وقۋشىسى لي چيىۋيدىڭ ەسىنەن ماڭگى كوتەرىلمەستەي ساقتالدى.

2019 ـ جىلى 12 ـ ايدىڭ 19 ـ كۇنى باس شۇجي شي جينپيڭ اۋمىننىڭ حاۋجياڭ ورتا مەكتەبىنە قاراستى يىڭساي مەكتەبىندە بوي كورسەتتى. وسىدان جارتى جىلدان استام ۋاقىت ىلگەرى لي چيىۋيدىڭ ساباقتاستارى شي جينپيڭ اتالارىنا حات جازعان ەدى، ويلاماعان جەردەن بەيجيڭنەن كەلگەن جاۋاپ حاتتى تاپسىرىپ الدى، اتى ـ ءجونى: شي جينپيڭ.

"حات السقان دوستار" اراسىندا ىلۋدە ءبىر كەزىگەتىن كەزدەسۋدە ءبىر اۋىز ءسوزدىڭ ءمانى تەرەڭ بولدى ـــــ

"جۇڭحۇا ورىكەنيەتى بىردەن ـ ءبىر ۇزىلمەي كەلە جاتقان بايىرعى ورىكەنيەت. 5000 جىلدىق تاريح ءبىزدىڭ مادەنيەت سەنىمىزدىڭ قاينار بۇلاعى". "اپيىن سوعىسىنان كەيىنگى جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ قورلانۋ تاريحىن تۇسىنگەندە عانا، ءبىز قازىرگى جۇڭگو حالقىنىڭ جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋى جولىندەگى كۇشتى تىلەگىن اناعۇرلىم تەرەڭ تۇسىنە الامىز".

ەرىك ـــ جىگەردىڭ قولباسشىسى.

ماركس دۇنيەگە كەلگەندىگىنىڭ 200 جىلدىعىن ەسكە ءتۇسىرۋ جينالىسىندا باس شۇجي شي جينپيڭ ماركستىڭ ورتا مەكتەپتى تاۋىسۋ ماقالاسى ـــ «ماماندىق تاڭداعاندىعى جاستاردىڭ ويلانۋدىنان» ـــ "ەگەر ءبىز ادامزات ءۇشىن كوبىرەك ەڭبەك ەتە الاتىن ماماندىقتى تاڭداپ الاتىن بولساق، ونىڭ اۋىرتپالىعىن دا مويىنماي كوتەرەتىن بولامىز" دەگەن ءسوزدى سيتاتقا الدى.

جاستار مەملەكەتتىڭ رۋحى. جاستاردىڭ مۇرات ـ سەنىمى ۇلتتىڭ بولاشاعىنا سايادى.

2013 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان كەيىنگى ءبىرىنشى رەتكى 4 ـ ماماىر جاستار مەرەكەسىندە باس شۇجي شي جينپيڭ جۇڭگو عارىش ءىلىم ـ تەحنيكا توبى سەرىكتەستىگىنىڭ جۇڭگو كەڭىستىك تەحنيكاسىن زەرتتەۋ ورنىنا بارىپ، نەگىزگى تاقىرىپتىق وداق كۇنى قيىملىنا قاتىناستى.

پەي شيانفەڭنىڭ ءسوزى جالىندى دا جىگەرلى بولدى. "90 ـ جىلداردىڭ تۇلەگى" بولعان وسى اۋىل بالاسى قاجىرلىلىقپەن ۇيرەنۋ، جاپالى جاتتىعۋ ارقىلى قىسقا عانا بىرنەشە جىلدا دىسلعان دانەكەرلەۋ تەحنيگىنە ەينالىپ، دۇنيە جۇزىلىك شەبەرلىك جارىسىندا دانەكەرلەۋ تۇرىندە كۇمىس مەدال الىپ، وسى جارىستا جۇڭگولقتاردىڭ مەدال الا الماۋىن ياقتاتىپ، تىڭ ناتيجە جاراتتى.

ءوزىنىڭ ەسەيۋ بارىسىنا توقتالعاندا، پەي شيانفەڭ بىلاي دەدى: "مەملەكەت قۇرىلىسىنا قاجەتتى ناعىز قابىلەتتى جەتىلدىرگەندە عانا، ءوزىمىزدىڭ جاستىق ارمانىمىزدى جۇزەگە اسىرىپ، ءوزىمىزدىڭ تاماشا ءومىرىمىزدى جۇزەگە اسىرا الامىز".

باس شۇجي: "سەنىڭ تالقىپاي قۇلشىنۋ ارقىلى تابىسقا جەتكەن جاستىق شاقتاعى دستەرىڭ پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ دىسىمەن، حالقتىڭ دىسىمەن ايرىقشا قابىستى، مۇنداي ءىستىڭ نۇرى اناعۇرلىم كەڭ اۋماققا تۇسەدى، ەنەرگياسى دا اناعۇرلىم كۇشتى بولادى" دەپ القادى.

ءار ۇرپاقتىڭ وزىنە ءتان كەشىرمەلەرى بولادى، ءار ۇرپاق جاستاردىڭ ءوزىنە ءتان بورىشى بولادى.

باس شۇجي شي جينپيڭ جۇڭگو جاستار قوزعالىسىنىڭ داۋىرلىك تاقىرىبىن ايقىن كورسەتىپ، جاڭا داۋىردەگى جاقسى جاستاردىڭ ءومىر ارمانىنا ايقىن باعدار نۇسقادى ـــ جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋى سندى جۇڭگو ارمانىن جۇزەگە اسىرۋ جولىندا كۇرەس جۇرگىزۋ.

ءدال وسىلاي بولعاندىقتان دا، جالىنداعان جۇزدەر الدىندا باس شۇجي قاشاندا تاريح كوورديناتاسىندا تۇرىپ جاس ۇرپاقتاردىڭ مەملەكەت، ۇلت جونىنەن الاتىن مانىنە جەتەكشىلىك ەتتى:

"سىزدەر شالقعان زاماندا تۇدىڭىزدار، بۇل ءدال وسىنداي ءداۋىر، سىزدەر 'قوس 100 جىلدىقتىڭ' الىمدى دىسمەرى، بەرىك تىرەگى بولاسىزدار. توزۋلەرىڭىز كەرەك. جۇڭگو اتتى وسى ايداعار تىرەكتى كۇشى بولاندا عانا، ءتوزىمدى بولاندا عانا، ءتىپتى دە بىككە سامعايتىن بولادى".

"ءبىز جاستارعا تاماشا ناتيجە كورسەتۋگە بەل بايلادىق، سونداي ـ اق قازىرگى جاس ۇرپاقتاردىڭ بولاشاقتا اناعۇرلىم جاقسى ناتيجەگە جەتۋىن ءۇمىت ەتەمىز".

(2) جاۋاپكەرشىلىكتى باتىل ارقالايتىن جاستار بولايىق

جاڭا جىل قارساڭىندا تۇندە، اشەكەيلى شامدار جانا باستادى، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ 2023 ـ جىلعى جاڭا جىلدى قۇتتىقتاۋ ءسوزى ۇاعىندا جاريالاندى.

قۇتتىقتاۋ سوزىندە باس شۇجي شي جينپيڭ جاستىق شاقتى ماداقتاپ، جاستارعا ءۇمىت ارتىپ بىلاي دەدى: "ەرتەڭگى جۇڭگو جاستارعا ءۇمىت ارتادى. جاستار كوركەيسە، مەملەكەت گۇلدەنەدى، جۇڭگونىڭ داموى قالىڭ جاستاردىڭ العا شىعىپ جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋىنا سۇيەنەدى".

تاريحي اۋمالى ـ توكپەلى جاعدايدى باستان كەشىپ، جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋ باستان ـ ايىق العاباسار جاستاردىڭ ايقىن ەرەكشەلىگى بولىپ كەلەدى.

ۇحاناداعى دۇڭحۇ شينچىڭ الەۋمەتتىك اۋماعىندا تۇراتىن شيە شياۋيۇيدىڭ جاستىق شاق ەلەسىندە ماڭگى ەسىنەن كوتەرىلمەيتىن ءبىر ءسات بار. قىسقى دەمالىستا ۇيىنە قايتقان ول عاسىرلىق ىندەت توسىن تاپ بەرگەندە، الەۋمەتتىك اۋماقتاعى ەڭ جاس ەريكتىگە اينالدى.

ەڭ قيىن ساتتە، شيە شياۋيۇي وزدەرىنە امانداسا كەلگەن باس شۇجي شي جينپيڭمەن كەزدەستى.

الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ پارتيا مۇشەلەرىنە، بۇقاراعا قىزمەت ەتۋ ورتالىعىندا باس شۇجي قارا رامكالى كوزىلدىرىك تاققان وسى بالعىن جاستان: "20 جاسقا كەلدىڭ بە"؟، "ەريكتى قىزمەت دستەۋ جاپالى ما"؟ دەپ سۇرادى.

باس شۇجيدىڭ مەيىرلى جانارىنا قاراپ تۇرىپ، شيە شياۋيۇي بۇكپەسىز تۇردە: "مەن ءماندى دستەردى دستەگىم كەلەدى"، ـ دەدى.

شيە شياۋيۇيدىڭ بويىنان باس شۇجي جاڭا داۋىردەگى جاستاردىڭ ەشنارسەدەن تايىنبايتىن جاۋاپكەرشىلىگىن كوردى: "بۇرىن كەيىپكەرلەر ولاردى ەركە ـ شولجاڭ ۇرپاق دەسكەن، ال قازىر قاراساق، ولار ىندەتكە قارسى اتتانۋدىڭ ءبىرىنشى شەبىندەگى نەگىزگى كۇشكە اينالىپتى".

جاۋاپكەرشىلىگى بار، جاۋاپكەرشىلىك ارقالاي الاتىن بولعاندا عانا، جاستىق داۋىرەن شۇعىلا شاشادى.

ىندەت سۇراپىل تاپ بەرگەندە، "95 ـ جىلداردىڭ تۇلەگى"، الەۋمەتتىك اۋماق شيىاگەرى گان رۇ ـ ي نزعارلى سۇققا قاراماي، كۇندىز ـ ءتۇنى جالعىز ءوزى ۋەلوسيپەدپەن 300 كيلومەتر جول باسىپ، "داۋىلدا" قالعان ۇحانعا قايتىپ كەلدى؛

كەدەيلىكتەن ارىلتۇدىڭ شەشۇشى شايقاسىندا 30 جاسقا تولماعان حۋاڭ ۇىنشيۋ ءىرى قالاداعى جاڭا جىل قارساڭىندا تۇندە، اشەكەيلى شامدار جانا باستادى، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ 2023 ـ جىلعى جاڭا جىلدى قۇتتىقتاۋ ءسوزى ۇاعىندا جاريالاندى.

قۇتتىقتاۋ سوزىندە باس شۇجي شي جينپيڭ جاستىق شاقتى ماداقتاپ، جاستارعا ءۇمىت ارتىپ بىلاي دەدى: "ەرتەڭگى جۇڭگو جاستارعا ءۇمىت ارتادى. جاستار كوركەيسە، مەملەكەت گۇلدەنەدى، جۇڭگونىڭ داموى قالىڭ جاستاردىڭ العا شىعىپ جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋىنا سۇيەنەدى".

تاريحي اۋمالى ـ توكپەلى جاعدايدى باستان كەشىپ، جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋ باستان ـ ايىق العاباسار جاستاردىڭ ايقىن ەرەكشەلىگى بولىپ كەلەدى.

ۇحاناداعى دۇڭحۇ شينچىڭ الەۋمەتتىك اۋماعىندا تۇراتىن شيە شياۋيۇيدىڭ جاستىق شاق ەلەسىندە ماڭگى ەسىنەن كوتەرىلمەيتىن ءبىر ءسات بار. قىسقى دەمالىستا ۇيىنە قايتقان ول عاسىرلىق ىندەت توسىن تاپ بەرگەندە، الەۋمەتتىك اۋماقتاعى ەڭ جاس ەريكتىگە اينالدى.

ەڭ قيىن ساتتە، شيە شياۋيۇي وزدەرىنە امانداسا كەلگەن باس شۇجي شي جينپيڭمەن كەزدەستى.

الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ پارتيا مۇشەلەرىنە، بۇقاراعا قىزمەت ەتۋ ورتالىعىندا باس شۇجي قارا رامكالى كوزىلدىرىك تاققان وسى بالعىن جاستان: "20 جاسقا كەلدىڭ بە"؟، "ەريكتى قىزمەت دستەۋ جاپالى ما"؟ دەپ سۇرادى.

باس شۇجيدىڭ مەيىرلى جانارىنا قاراپ تۇرىپ، شيە شياۋيۇي بۇكپەسىز تۇردە: "مەن ءماندى دستەردى دستەگىم كەلەدى"، ـ دەدى.

شيە شياۋيۇيدىڭ بويىنان باس شۇجي جاڭا داۋىردەگى جاستاردىڭ ەشنارسەدەن تايىنبايتىن جاۋاپكەرشىلىگىن كوردى: "بۇرىن كەيىپكەرلەر ولاردى ەركە ـ شولجاڭ ۇرپاق دەسكەن، ال قازىر قاراساق، ولار ىندەتكە قارسى اتتانۋدىڭ ءبىرىنشى شەبىندەگى نەگىزگى كۇشكە اينالىپتى".

جاۋاپكەرشىلىگى بار، جاۋاپكەرشىلىك ارقالاي الاتىن بولعاندا عانا، جاستىق داۋىرەن شۇعىلا شاشادى.

ىندەت سۇراپىل تاپ بەرگەندە، "95 ـ جىلداردىڭ تۇلەگى"، الەۋمەتتىك اۋماق شيىاگەرى گان رۇ ـ ي نزعارلى سۇققا قاراماي، كۇندىز ـ ءتۇنى جالعىز ءوزى ۋەلوسيپەدپەن 300 كيلومەتر جول باسىپ، "داۋىلدا" قالعان ۇحانعا قايتىپ كەلدى؛

كەدەيلىكتەن ارىلتۇدىڭ شەشۇشى شايقاسىندا 30 جاسقا تولماعان حۋاڭ ۇىنشيۋ ءىرى قالاداعى قازىرگى جاستاردىڭ جۇزەگە اسىرىپ، ءوزىمىزدىڭ جاستىق ارمانىمىزدى جۇزەگە اسىرىپ، ءوزىمىزدىڭ تاماشا ءومىرىمىزدى جۇزەگە اسىرا الامىز".

باس شۇجي: "سەنىڭ تالقىپاي قۇلشىنۋ ارقىلى تابىسقا جەتكەن جاستىق شاقتاعى دستەرىڭ پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ دىسىمەن، حالقتىڭ دىسىمەن ايرىقشا قابىستى، مۇنداي ءىستىڭ نۇرى اناعۇرلىم كەڭ اۋماققا تۇسەدى، ەنەرگياسى دا اناعۇرلىم كۇشتى بولادى" دەپ القادى.

ءار ۇرپاقتىڭ وزىنە ءتان كەشىرمەلەرى بولادى، ءار ۇرپاق جاستاردىڭ ءوزىنە ءتان بورىشى بولادى.

باس شۇجي شي جينپيڭ جۇڭگو جاستار قوزعالىسىنىڭ داۋىرلىك تاقىرىبىن ايقىن كورسەتىپ، جاڭا داۋىردەگى جاقسى جاستاردىڭ ءومىر ارمانىنا ايقىن باعدار نۇسقادى ـــ جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋى سندى جۇڭگو ارمانىن جۇزەگە اسىرۋ جولىندا كۇرەس جۇرگىزۋ.

ءدال وسىلاي بولعاندىقتان دا، جالىنداعان جۇزدەر الدىندا باس شۇجي قاشاندا تاريح كوورديناتاسىندا تۇرىپ جاس ۇرپاقتاردىڭ مەملەكەت، ۇلت جونىنەن الاتىن مانىنە جەتەكشىلىك ەتتى:

"سىزدەر شالقعان زاماندا تۇدىڭىزدار، بۇل ءدال وسىنداي ءداۋىر، سىزدەر 'قوس 100 جىلدىقتىڭ' الىمدى دىسمەرى، بەرىك تىرەگى بولاسىزدار. توزۋلەرىڭىز كەرەك. جۇڭگو اتتى وسى ايداعار تىرەكتى كۇشى بولاندا عانا، ءتوزىمدى بولاندا عانا، ءتىپتى دە بىككە سامعايتىن بولادى".

"ءبىز جاستارعا تاماشا ناتيجە كورسەتۋگە بەل بايلادىق، سونداي ـ اق قازىرگى جاس ۇرپاقتاردىڭ بولاشاقتا اناعۇرلىم جاقسى ناتيجەگە جەتۋىن ءۇمىت ەتەمىز".

(3) بەينەتكە بەلى قايىسپايتىن جاقسى جاستار بولايىق

2022 ـ جىلى جازدا، باس شۇجي شي جينپيڭ شينجياڭ بيڭتۇان اسكەري تىڭ يگەرۋ مۇراجايىنا باردى.

كورمە زالىندا، باس شۇجي سۇرەت ىلىنگەن ۇلكەن ءبىر قابىرعانىڭ الدىندا ايالدادى. رەڭسىز سۇرەتتەر جاس جۇزدەردى جانە قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جاساعان جاستاردىڭ قاربالاس بەينەسىن جاڭا ءداۋىردىڭ كەڭ ـ بايتاق دالاسىنان كورۋگە بولادى.

"ءداۋىر جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋعا ۇندەيدى، ۇلتتى گۇلدەندىرۋ ـــ جاستاردىڭ جاۋاپكەرشىلىگى".

باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ ءسوزى جاستاردىڭ جۇرەك قىلىن تەربەدى: "جاستار اسقاق مۇرات ارقالاپ، ەڭبەك كورسەتۋدىڭ ءدال ۋاعىندا تۇر، ءدال وسى ساتتە كۇرەسپەگەندە قاي ساتتە كۇرەسەدى، جاۋاپكەرشىلىكتى سىزدەر ارقالاماي كىم ارقالايدى"!

(3) بەينەتكە بەلى قايىسپايتىن جاقسى جاستار بولايىق

2022 ـ جىلى جازدا، باس شۇجي شي جينپيڭ شينجياڭ بيڭتۇان اسكەري تىڭ يگەرۋ مۇراجايىنا باردى.

كورمە زالىندا، باس شۇجي سۇرەت ىلىنگەن ۇلكەن ءبىر قابىرعانىڭ الدىندا ايالدادى. رەڭسىز سۇرەتتەر جاس جۇزدەردى جانە قاجىرلىلىقپەن قىزمەت ورايىن تاستاپ، تاۋ قوينىنا تامىر تارتۋعا ىرىقتىلىقپەن ءوتىنىش ەتىپ، "كوڭىلىندەگى ۇزاق جورىقتى" باستاپ، وكىنىشسىز جاستىق جىرىن جازدى؛

ءورت حاۋپى تونگەندە سىچۋاننىڭ مۇلىندەگى جاس ورمان ءورتىن سوندىرۋشىلەر تايسالماي جاستىق ادالدىعىمەن تاۋداعى جالاڭداعان ءورتتى توسىپ، شايقاستىڭ ەرلىگىن لياڭشان تاۋىنىڭ ۇلان ـ بايتاق ورمان تەڭىزىندە قالدىردى؛

...

مەملەكەت پەن حالىق ۇندەسە بولعانى، جاستىق شاق بەينەسى قاشاندا قىينىلىلىققا قارايى ىشكەرىلەي ىلگەرىلەدى.

"جاستاردىڭ بارلىعى اۋىر جۇكتى باتىلدىقپەن كوتەرىپ، قيىندىقتاردى ەرلىكپەن جەڭىپ، حاۋىپ ـ قاتەرلەرمەن ەرلىكپەن كۇرەسكەندە عانا، جۇڭگوشا سوتسيالىزم ومىرشەڭ كۇشكە، سەرپىنگە، ۇمىتكە تولى بولادى"، ـ دەدى باس شۇجي شي جينپيڭ باسا دارىپتەپ.

"ءموپ ـ ءمولدىر ماحاباباتىم تەك جۇڭگوعا عانا ارنالادى"، بۇل 18 جاستاعى چىن شياڭرۇڭ قۇربانىنىڭ جازىپ قالدىرعان جاۋىنگەرلىك ۇرانى. شەكارانىڭ تىنىشتىعىن قورعاۋدا وسى جاس جاۋىنگەر ءوز ءومىرى ارقىلى وتباسى مەن مەملەكەتتىڭ ار ـ نامىسىن قورعادى.

بانجاڭ سۇن تاۋدىڭ چىن شياڭرۇڭمەن بولعان مىناداي ءبىر دىالوگى ءالى ەسىندە ەكەن: "سەن 2000 ـ جىلداردىڭ تۇلەگى بولعان جاڭا اسكەرسىڭ، ۇرانىڭ قالايشا وسىنشاما زور"؟

"بانجاڭ، مۇنىڭ جاسىپەن قاتىسى جوق، ءوزىم ءدال وسىلاي ويلايمىن ءارى وسىلاي دستەيمىن".

2022 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى جۇڭگو كومموۋنيستىك جاستار وداعى قۇرىلعاندىعىنىڭ 100 جىلدىعىن قۇتتىقتاۋ جينالىسىندا باس شۇجي شي جينپيڭ تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن بىلاي دەدى: "'ءموپ ـ ءمولدىر ماحاباباتىم تەك جۇڭگوعا عانا ارنالادى' مىنە بۇل ـــ زامانىمىزداعى جۇڭگو جاستارىنىڭ شىن جۇرەگىنەن شىققان ەڭ كۇشتى ۇنىنە اينالدى".

جاستىق جالىنى ۇلت ءۇشىن الاۋلايدى؛ جاستاردىڭ جۇرەگى وتان ءۇشىن سوعادى.

2023 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى مەملەكەتتىك ەكى ماجلىستەگى جياڭسۋ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ بايانداماناى قاراۋ ناق مايدانداعى "80 ـ جىلداردىڭ تۇلەگى"، ۋاكىل ۋي چياۋ باس شۇجيگە ءوزىنىڭ اۋىلعا قايتىپ شارۋاشىلىق قۇرۋ كەشىرمەسىن اڭگىمەلەدى.

جىنجياڭ قالاسى جىنجياڭ جاڭا رايونى يۇڭشيڭ اۋىل شارۋاشىلىعىن ماشينالاندىرۋ كاسىپتىك سەلبەستىك كووپەراتيۆىنىڭ وسى جاس القا باستىعى 6 جىلدىڭ الدىندا بەيجيڭدەگى قىزمەتىنەن شەگىنىپ، اۋىل ـ قىستاققا قايتىپ، سيفرلانعان اۋماقتى اتىز ەگىنشىلىگىنىڭ مايتالمانى بولدى.

"ۋي چياۋ سياقتى جولداستاردىڭ اۋىل ـ قىستاققا بارۋى وتە جاقسى"! اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋ سندى ءۇمىت القابى ـــ جاستاردىڭ ءىس تىندىرىپ، شارۋاشىلىق قۇرۋداعى ساحناسى.

ورمان تەڭىزىندە، ەگىس القابىندا، تەڭىز ارالىندا، شەكارا وڭىرىندە، سەحتا، زاۋود ۇيلەرىندە... جۇڭگوعا كوز جىبەرسەك، قۇلشىنا دامەمەن اناعۇرلىم السقا جەتە الادى"، ـ دەدى 2013 ـ جىلى مەملەكەتتىك ۇيىمداستىرۋ قىزمەتى ماجلىسىندە باس شۇجي شي جينپيڭ شىن نقلاسىپەن.

1990 ـ جىلى 4 ـ ماىر جاستار مەرەكەسى كۇنى، نيڭدىدان اتتانىپ، فۇجوۋعا بارىپ مىندەت وتەگەلى وتىرعان شي جينپيڭ وزىمەن قىزمەتتى وتكىزىپ الۋعا ـ وتكىزىپ بەرۋگە كەلگەن جولداسا: "ءبىزدىڭ ايماقتىق پارتكوم القاسى وتكىزىپ الۋ ـ وتكىزىپ بەرۋدە دە جاڭالىق اشايىق، بۇگىن كەڭسەدە وتكىزىپ الۋ ـ وتكىزىپ بەرۋ ءىسىن وتەمەي، نەگىزگى ساتىعا بارايىق"، ـ دەپ ۇسىنىس قويدى.

سونىمەن ولار جاڭبىر سەبەزگىلەپ تۇرعان تاڭەرتەڭ جولعا شىعىپ، كوپ جەردى ارالاپ، كاسىپورىندارعا، زاۋودتارعا، اۋىل ـ قىستاقتارعا بارىپ، بۇقارادان ناقتى جاعدايدى ۇعىسىپ، جۇرەك ۇندەرىن تىڭداپ، قوشتاستى... تانياڭ قىستاعىندا، شي جينپيڭ جەرگىلىكتى كادرلار مەن بۇقاراعا اعىنان اقتارىلىپ: "جاسىل تاۋ قارتايمايدى، تۇنىق سۋ اعا بەرەدى. تانياڭنىڭ گۇڭفۇ شايىن ىشكەنمىن، ءوزىم كەتكەنىممەن سۇيىسپەدىڭ شىلىگىم قالىپ قويدى. مەنىڭ جۇرەگىم سىزدەردىڭ جۇرەكتەرىڭىزبەن ماڭگى بىرگە"، ـ دەدى.

سول جىلى، شي جينپيڭ 37 جاستا ەدى.

2022 ـ جىلى جازدا، سىچۋان يبين شۇەيۇانىنىڭ چيۇشى سارايىندا، باس شۇجي شي جينپيڭدى قىزۋ ىنتالى وقۋشىلار ارالارىنا الدى.

وقۋ تاۋىسۋ الدىندا تۇرعان ليۋ جياڭ باس شۇجيگە ءوزىنىڭ اسكەر بولعاندىعىن ايتتى، باس شۇجي كوڭىل بولە: "قايدا اسكەر بولدىڭ"؟ ـ دەپ سۇرادى.

"قارۋلى ساقشى شينجياڭ باس اترەتى بايىنىن تارماق اترەتى باعراش ورتا اترەتىندە".

"ول ارادا نەشە جىل تۇردىڭ"؟

"2 جىل".

"بۇل كەشىرمەڭ وتە جاقسى ەكەن، قۇرىش وسىلاي شىنعادى"، ـ دەدى باس شۇجي القاپ.

نولدەن تومەن 30 نەشە سەلتسي گرادۋس قاراعان ايازعا قاراماي، بورانعا قارسى قارلاتىپ ءجۇرىپ، ىشكى موڭعۇل ارشان شەكارا قورعانىس قاراۋلىنا كەلىپ، شەكارا قورعانىس شەبىن شارلاپ مىندەت وتەپ جۇرگەن وفيتسەر ـ جاۋىنگەرلەرمەن بىرگە كۇزەتكە تۇرىپ، جاسى ەڭ كىشى ۋ جيڭۇيدى ءوز جانىنا كەلىپ بىرگە سۇرەتكە تۇسۋگە شاقىردى؛

كوكتەم مەرەكەسى قارساڭىندا، بەيجيڭ چيانمەن شتوۋ تار كوشەسىنە كەلىپ، جەدەل جولداما جەتكىزۋشى جىگىتتەرگە امانداستى، ولاردىڭ كوكتەم مەرەكەسىنە قاراعان كۇنى عانا اۋىلدارىنا قايتىپ، مەرەكە وتكىزەتىندىگىنەن حاباردار بولعاندا، ولاردى تەبىرەنە القاپ بىلاي دەدى: "ەڭبەكشىل كىشكەنتاي بال ارىسى سياقتى ەكەنسىزدەر، ەڭ قاجىرلى ەڭبەكشىلەر ەكەنسىزدەر".

حىبەي باۋدىڭ شۇەيۇانىنىڭ باتىس بولىگى وقۋ ـ اعارتۋعا كومەكتەسۋگە باراتىن وقۋ تاۋىسقان وقۋشىلارى قاۋىمىنىڭ ۇاكىلدەرىنە قايتارعان جاۋاپ حاتىندا، ولاردىڭ شارت ـ جاعدايى جاپالى باتىس بولىگىنە جانە شەكارا وڭىرگە اتتانىپ، نەگىزگى ساتىعا تامىر تارتىپ، ءبىلىم بەرىپ ادام تاربيەلەۋ تاڭداۋىن تۇراقتاندىرىپ، قالىڭ جاستاردى شابىتتاندىرىپ بىلاي دەدى: "جاقسى پەرزەنتتەر جالىندى بولادى، جالىندى ادامدار ءوز كۇرەسىنە وكىنبەيدى"...

باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ كوڭىل ءبولىپ شابىتتاندىرۋى جاڭا داۋىردەگى جاستاردى نەگىزگى ساتىدا قاجىرلىلىقپەن ەڭبەك ەتۋگە، حالىقتا قىزمەت وتەۋگە، ءوزىن شىڭاۋعا جىگەرلەندىرۋدە.

"جاس شاعىندا ماشاقاتتى تاڭداعانىڭ ـــ تابىستى تاڭداعانىڭ، ۇلەس قوسۋدى تاڭداعانىڭ ـــ اسىل قاسيەتتى تاڭداعانىڭ".

"جاس ۇرپاقتار جاپاعا شىدامدى بولۋ، ءوز كۇشىنە سۇيەنىپ ءومىر ءسۇرۋ، قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۋ رۋحىنا مۇراگەرلىك ەتىپ جانە ونى ساۋلەلەندىرىپ، داندايسۋشىلىق پەن ەركەلىكتى تاستاپ، ءبىزدىڭ اعا بۇىننىڭ سياقتى جاستىق جالىندارىن تاريحتىڭ وشپەس ەسكەرتكىشتەرىنە ورنەكتەۋ كەرەك".

نقلاستى سوزگە وراسان زور ءۇمىت جۇكتەلگەن ـ دى.

(4) كۇرەس جۇرگىزۋگە ىنتالى جاستار بولايىق

جاستىق ريتمى قاشاندا داۋىرمەن بىردەي جىيلىكتە ۇندەسەدى.

"جاستار، قوعام جونىنەن العاندا، دەنەدەگى جاڭا، ومىرشەڭ كلەتكا سياقتى"، "جاستار ورىكەنيەتى كۇرەس جۇرگىزۋ ورىكەنيەتى" دەگەن ويدان تارتىپ، "كۇرەس جۇرگىزۋ ادامدى شەكسىز شاتتىققا بولەيدى"، "اي ـ كۇنگە ءامىر شاشا الامىز، جاڭارتۋعا كوك ءجۇزىن" دەيتىن ارىنعا دەيىن... ءداۋىر كورىنىسى وزگەرگەنىمەن، جۇڭگو جاستارىنىڭ كۇرەس جۇرگىزۋ تاڭباسى قاشاندا اپ ـ انىق كورىنەدى.

1939 ـ جىلى 5 ـ ايدا، يان ـ اندا ۇلگىلى جاستاردى قۇتتىقتاۋ جينالىسىندا ماۋ زىدۇڭ جولداس مىنالاردى تەرەڭدەي اتاپ كورسەتتى: "جۇڭگونىڭ جاستار قوزعالىسىنىڭ ەرەكشە جاقسى تۇڭعىشىنداعى ءداستۇرى بار، بۇل ءداستۇر 'ماڭگى كۇرەس جۇرگىزۋ' بولىپ تابىلادى"، "ۇلگىلى جاس دەگەنىمىز نە؟ ول ماڭگى كۇرەس جۇرگىزۋ شارتىن ورىندىداۋ كەرەك دەگەندىك".

2018 ـ جىلى 5 ـ ايدا، بەيجيڭ داشۇەسى يانيۇانىنداعى وقىتۋشى ـ وقۋشىلار اڭگىمە ماجلىسىندە باس شۇجي شي جينپيڭ «ماڭگى كۇرەس جۇرگىزۋدەگى» سوزدەن سيتات كەلتىرىپ، قالىڭ وقۋشىلارعا مىناداي ءۇمىت ارتتى:

(جالعاسى 3 ـ بەتتە)